

Δρ. Αχιλλέας Β. Παπατόλιος
Διδάσκων Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και
Χριστιανικού Πολιτισμού ΑΠΘ

«Η ΟΣΙΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΚΗΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ»

Η ιεραποστολή στοχεύει στη βίωση και την προσδοκία της Βασιλείας του Θεού και αφοσιώνεται στον καθημερινό αγώνα, για να οικοδομήσει έναν νέο κόσμο, στον οποίο θα Βασιλεύει η αγάπη, η ειρήνη, η καταλλαγή, η δικαιοσύνη και η ελευθερία¹. Είναι ο δρόμος της Ανάστασης και της ευθύνης, είναι η πορεία έως εσχάτου της γης για τη «μεταμόρφωση της κτίσεως, ως νίκη κατά της παραμορφώσεως που επέφερε στον κόσμο η αμαρτία»². Μέλημα λοιπόν κάθε χριστιανού είναι η «συνέχιση του απολυτρωτικού έργου του Χριστού, η κλήσις μετανοίας, για τη σωτηρία ολόκληρου του ανθρώπινου γένους»³, σύμφωνα με την επιταγή του Κυρίου: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν»...»⁴. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο κινήθηκε και η σύγχρονη ιεραπόστολος της Εκκλησίας μας Οσία Γαβριηλία, η οποία είχε αφιερώσει τον εαυτό της ολοκληρωτικά στην διάδοση της χριστιανικής μαρτυρίας, στην αγάπη του Θεού και του αδελφού⁵, ανεξαρτήτως φύλου, έθνους⁶ και γλώσσας, αφού τα «πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός»⁷. Επιπροσθέτως, αγωνίστηκε σ' όλη της τη ζωή για την υπεράσπιση και το σεβασμό του ανθρωπίνου προσώπου και για την κατάργηση

¹ Π. Βασιλειάδης, *Lex Orandi*, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2005, σ. 283. «Ιδιαίτερη σημαντική από Κοινωνιολογικής πλευράς κρίνεται η επισήμανση, ότι το Ευαγγέλιο απελευθερώνει και μεταμορφώνει, ενώ η ιεραποστολική του επέκταση περιλαμβάνει τη μεταμόρφωση των κοινωνιών με στόχο την δημιουργία δίκαιων και περιεκτικών κοινοτήτων». Κ. Κωτσιόπουλος, *Ανάλεκτα Κοινωνιολογίας του Χριστιανισμού*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2020, σ. 143.

² Αν. Γιαννουλάτος, *Ιεραποστολή στα ίχνη του Χριστού. Θεολογικές μελέτες και ομιλίες*, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 2007, σ. 49.

³ Αν. Γιαννουλάτος, *Σκοπός και κίνητρον της ιεραποστολής εξ απόψεως θεολογικής*, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Γραφείον Εξωτερικής Ιεραποστολής, Αθήνα 1971, σ. 435. «Μετανοείτε, ἤγγικεν γάρ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν». *Ματθ.* 4,17.

⁴ *Ματθ.* 28,19-20.

⁵ Βλ. σχετ. Μητροπολίτης Αργολίδος Νεκτάριος, «Αγάπη δίχως όρια». *Γερόντισσα Γαβριηλία Α΄*, εκδ. Επιστροφή, Ναύπλιο 2018. σ. 35.

⁶ Ι. Καρμίρης, *Δογματική Ορθόδοξος Εκκλησιολογία*, Αθήνα 1973, σ. 297.

⁷ *Κολ.* 3,11.

των φυλετικών, κοινωνικών⁸ και χρωματικών διακρίσεων⁹. «Δεν είναι μαύρα και άσπρα και κίτρινα τα παιδιά, στα μάτια του Θεού. Είναι ψυχές που ο Θεός έβγαλε μέσα από την καρδιά Του σαν σταγόνες Αίμα... Ποιος μπορεί να πει πια σταγόνα αζίζει πιο πολύ;»¹⁰, διατράνωνε. Όλες οι ενέργειές της εμπνέονταν από την οικουμενική αντίληψη της Εκκλησίας, η οποία της έδινε την δυνατότητα να στέκεται με σεβασμό στην ετερότητα των ιθαγενών πληθυσμών προς τους οποίους συμπεριφερόταν χωρίς προκαταλήψεις και διακρίσεις¹¹.

Επιπλέον, πίστευε ότι, όταν η αγάπη κλείνεται στον εαυτό της και δεν προσφέρεται πιο πέρα, χάνει την οξυγόνωσή της και μαραζώνει. Είχε κατανοήσει πλήρως πώς ο άνθρωπος, ως δημιουργήμα «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν»¹² του Τριαδικού Θεού, καλείται να τελειωθεί στην αγάπη με πρότυπο τη Θεία αγάπη¹³. Τόνιζε χαρακτηριστικά: «Ο Θεός, όταν μας έπλασε, μας φύσησε και την πνοή του. Η πνοή αυτή του Θεού είναι η αγάπη. Παύουμε να αγαπούμε, παύουμε να ζούμε. Χωρίς Πνοή, δεν μπορούμε»¹⁴. Πάνω σε αυτό το θέμα θεωρούσε ότι ο άλλος αποτελεί το κοινό στοιχείο της ταυτότητάς μας¹⁵, και ότι η ταυτότητά μας δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την ετερότητα του άλλου¹⁶. «Γι' αυτό και ο Θεός έβαλε τις αισθήσεις μας στο Κεφάλι για να βλέπουμε μόνο τον άλλο... Για να μην μπορούμε να δούμε τον εαυτό μας. Για να βλέπουμε μόνο τον Άλλο και να αγαπάμε μόνο τον Άλλο. Και για να βλέπουμε τον εαυτό μας μόνο μέσ' τα μάτια του άλλου»¹⁷. Στο ίδιο μήκος κύματος ο Οδυσσεάς Ελύτης είχε

⁸ «Ο Κύριος δεν θέλει τη πόζα. Ο Κύριος μίλησε για ταπείνωση. Και ταπείνωση θα πει να είσαι ένα με τον άλλο. Ένα και ίδιος, και με τον τυχοδιώκτη και με την πόρνη και με τον επιστήμονα και με τον Άγιο Άνθρωπο». Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 365.

⁹ «Κανένας από τους λαούς δεν έχει το δικαίωμα υπεροχής στους άλλους, οποιοδήποτε και αν είναι το χρώμα του δέρματός τους». C. Levi Strauss, *Φυλή και Ιστορία, Φυλή και Πολιτισμός*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003, σσ. 38-39.

¹⁰ Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., 383.

¹¹ Β. Γιούλτσης, *Η "άλλη" θέση του κοινωνικού*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 281.

¹² Γεν. 1,26.

¹³ Γ. Μαντζαρίδης, *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 194.

¹⁴ Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 163. Η αξία και η σπουδαιότητα της αγάπης αναδεικνύεται περίτρανα και από τα λόγια του Αποστόλου των Εθνών Παύλου στην Α' προς Κορινθίους Επιστολή: «Εάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ χαλὼν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι». Α' Κορ. 13,1.

¹⁵ Ι. Τσιβάκου, *Προσφορά και ανταπόδοση στις κοινωνικές σχέσεις*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2006, σ. 441.

¹⁶ Βλ. σχετ. C. Bell, «Modernism and Postmodernism in the Study of Religion» *Religious Studies Review* 22 (1996) 180.

¹⁷ Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 371

γράψει στο «Άξιον Εστί»: «*Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι και δε γίνεται Αυτοί χωρίς Εσένα και δε γίνεται μ' αυτούς χωρίς, Εσύ. Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι και ανάγκη πάσα να τους αντικρίσει η μορφή σου, αν θέλεις ανεξάλειπτη να 'ναι και να μείνει αυτή*»¹⁸.

Ως εκ τούτου, η Γερόντισσα επιδίωκε την εξωστρέφεια της παγκοσμιότητας¹⁹ και της οικουμενικότητας της Εκκλησίας, που διεκδικεί την ενύλωση του οράματος της «*ενότητας στη διαφορετικότητα*»²⁰, και της κοινής αποδοχής βασικών και θεμελιωδών αρχών λειτουργίας του κοινωνικού συνόλου²¹. Γι' αυτό και η ίδια έλεγε συχνά πως: «*Ο κόσμος όλος είναι η πατρίδα μου. Όλα ανεξαιρέτως τα πλάσματα του Θεού με ενδιαφέρουν*»²². Το αγκάλιασμα του ξένου, του αλλότριου και του άγνωστου, φανερώνει την αληθινή διακονία της ασκητικής της αγάπης, την έξοδο από το βόλεμα²³, που αποτελεί πλήρωση της αποστολής και κριτήριο της γνησιότητας της Ορθοδόξου Εκκλησίας και των πιστών της²⁴. Ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής θα γράψει σχετικά πως: «*ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι*»²⁵.

Ακόμη, θεωρούσε ότι η ιεραποστολή δεν ταυτίζεται με την εξουσία και την ιδεολογική επιβολή²⁶, αλλά οφείλει να λειτουργεί μέσα στην ιστορία ως φανέρωση

¹⁸ Βλ. σχετ. Φρ. Αμπατζοπούλου, «Η πολιτισμική εικονολογία και οι στόχοι της», *Διαβάζω* 417 (Απρίλιος 2001) 93.

¹⁹ «*Με την Παγκοσμιότητα η οικουμένη ήταν ανθρωποκεντρική, ενώ η σημερινή Παγκοσμιοποίηση είναι απάνθρωπη και 'γεωκεντρική'.* Στην παλαιά Παγκοσμιότητα ποιητής ήταν ο Θεός, στη σημερινή όμως Παγκοσμιοποίηση ποιητής είναι ο ξέφρενος και παράφρων άνθρωπος». Δ. Μαρκής, *Η πάλη των αξιών στον αιώνα της Παγκοσμιοποίησης*, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2002, σ. 98.

²⁰ Α. Παπατόλιος, *Ιεραποστολή και Θρησκευτική Ελευθερία*, Διδ. Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2016, σ. 270.

²¹ Η Παγκοσμιότητα αποκτά πνευματικά στοιχεία ενότητας και ιδιαιτερότητας, ενώ η Παγκοσμιοποίηση υλιστικά, οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά εξουσιαστικής επιβολής και ομοιομορφίας. Όπως ορθά διατυπώνεται από τον Μαντζαρίδη: «*η Παγκοσμιοποίηση δηλώνει εξουσιαστική ενοποίηση και ομογενοποίηση, ενώ η Παγκοσμιότητα πνευματική ενότητα και προσωπική ετερότητα. Η Παγκοσμιοποίηση παραμερίζει τις ιδιαιτερότητες και μετατρέπει τα πρόσωπα και τις κοινωνίες σε άμορφη μάζα*». Γ. Μαντζαρίδης, *Παγκοσμιοποίηση και Παγκοσμιότητα*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 29.

²² Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 59. «*Ο Χριστιανισμός δεν είναι μια περίκλειστη, αυτάρεσκη και εσωστρεφής κοινότητα, μία «Σέκτα εκλεκτών», (όπως πίστευαν οι Μοντανιστές), αλλά μία ανοικτή κοινωνία προσώπων που καλεί σε διάλογο και διάδραση τους πάντες*». Κ. Κωτσιόπουλος, *Ανάλεκτα Κοινωνιολογίας του Χριστιανισμού*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2020, σ. 112.

²³ Μ. Μπέζος, *Ορθοδοξία ή Μισαλλοδοξία*, Αθήνα 1996, σ. 43.

²⁴ Δ. Στανιλοάε, *Ο Θεός είναι αγάπη*, (Dieu est amour), μτφρ.-προλεγόμενα Ν. Ματσούκα, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 50.

²⁵ Μαξίμου Όμολογητοῦ, *Κεφάλαια περὶ ἀγάπης*, 1,13, PG 90,964B.

²⁶ Κ. Κωτσιόπουλος, *Θρησκεία και πολιτική, ἐξ ἐπόψεως κοινωνιολογίας του χριστιανισμού*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2015, σ. 9.

ενός νέου καινούριου κόσμου²⁷, ενός κόσμου διακονίας, αγάπης, δικαιοσύνης²⁸, και ελευθερίας²⁹. Φρονούσε ότι ο κάθε χριστιανός ξεχωριστά οφείλει να αναζητήσει και να διακονήσει τον συνάνθρωπό του έως εσχάτου της γης, μακριά από αποικιοκρατικές και εξουσιαστικές νοοτροπίες³⁰, που ταλαιπώρησαν για αιώνες τους λαούς της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής³¹. Έλεγε χαρακτηριστικά πώς η Αφρική, όπως και οι άλλες Ήπειροι που λεηλατήθηκαν από τους Δυτικούς Μισσιονάριους, έχουν τόν μεγαλύτερο πλούτο «τον ξυπόλυτο και πεινασμένο Χριστό που άφησαν πίσω τους οι Κουρσάροι φεύγοντας, γιατί δεν μπόρεσαν να Τον διακρίνουν τα θολωμένα τους μάτια, ούτε να Τον αγαπήσουν οι αλλοτριωμένες κουρσάρικες καρδιές τους»³².

Η Οσία Γαβριηλία ήθελε ο Χριστιανός να βιώνει και να ενσαρκώνει το Ευαγγέλιο, να το εφαρμόζει στην κάθε σκέψη και πράξη του. Να σαρκώνεται στα προβλήματα του άλλου³³, να συμμετάσχει στα δεινά της ανθρωπότητας μέσω της αλληλεγγύης³⁴ σε κάθε αδιέξοδο (ατομικό, κοινωνικό, ηθικό, πνευματικό, υπαρξιακό)³⁵. Παράλληλα, αντιλαμβανόταν την Ορθοδοξία ως καθημερινή διακονία στον οποιονδήποτε πάσχοντα³⁶. Είχε ως παράδειγμα στη ζωή της τον ίδιο τον Κύριο, ο οποίος σ' όλο Του τον επίγειο βίο συμπαραστάθηκε στον ανθρώπινο πόνο, παρηγόρησε, νουθέτησε και θεράπευσε³⁷. Στο πρόσωπο των λεπρών της Ινδίας, για οχτώ χρόνια περίπου, έβλεπε τον άρρωστο Χριστό, όπως περιγράφεται στο Ευαγγέλιο της Κρίσεως: «ήσθენσα, και

²⁷ Χ. Βάντσος, *Ιεραποστολική*, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 31.

²⁸ Χ. Τσιρώνης, «Το μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα συμφιλίωσης και καταλλαγής», *Τα Θρησκευτικά ως Μάθημα Ταυτότητας και Πολιτισμού*, Αθήνα 2005, σ. 76.

²⁹ Ηλ. Βουλγαράκης, *Ιεραποστολή κατά τα Ελληνικά κείμενα από τον 1821 μέχρι τον 1917*, *Θρησκευτολογικά και ιεραποστολικά μελέται* 3, εκδ. Πορευθέντες, Αθήνα 1971, σσ. 90-91.

³⁰ Μ. Μπέγζος, *Θεοκρατία ή Δημοκρατία. Μελέτες κοινωνιολογίας της θρησκείας*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2005, σ. 144.

³¹ Αν. Γιαννουλάτος, *Ιεραποστολή στα ίχνη του Χριστού. Θεολογικές μελέτες και ομιλίες*, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 2007, σ. 61.

³² Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 114.

³³ Βλ. σχετ. I. Bria, *The Liturgy after the Liturgy: mission and witness from an Orthodox perspective*, WCC Publications, Geneva 1996, σ. 25.

³⁴ Βλ. για την αλληλεγγύη προς τους ανθρώπους που χρήζουν ανάγκης Κ. Κωτσιόπουλος, *Η Κοινότητα. Συμβολή στην κοινωνιολογική διερεύνηση του χριστιανισμού*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 12-13.

³⁵ Κ. Κωτσιόπουλος, *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2017, σ. 15.

³⁶ Βλ. περισ. για την συμβολή της Ορθοδοξίας προς τους πάσχοντες αδελφούς στο Β. Γιούλτσης, «Πείνα και δίψα δικαιοσύνης», *Εκκλησιαστικός Κήρυκας*, Θεολογική Επετηρίδα I. Μ. Κιτίου, τ. 4, Κύπρος 1992, σσ. 29-44.

³⁷ Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σσ. 60-61.

έπεσκέψασθέ με» και προσέφερερε ανιδιοτελώς νοσηλευτική φροντίδα στους ανέγγιχτους³⁸, τους απομονωμένους, αποστασιοποιημένους και κοινωνικά περιθωριοποιημένους³⁹ δυστυχώς συνανθρώπους μας λόγω της αρρώστιας τους⁴⁰.

Κοντολογίς, η σύγχρονη ιεραπόστολος της Εκκλησίας μας, Οσία Γαβριηλία, έκανε πράξη στη ζωή της τον λόγο του Ευαγγελιστή Ιωάννη περί της αγάπης: «ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν»⁴¹, βίωσε και μοιράστηκε τα προβλήματα των ιθαγενών, έκανε τον πόνο τους δικό της πόνο, στήριξε, παρηγόρησε, διακόνησε, μετέδωσε το χαρμόσυνο μήνυμα της Αναστάσεως στα πέρατα της οικουμένης, τον τρόπο εκείνο ζωής που σώζει από την φθορά, την αλλοτρίωση και τον θάνατο αλλά και τόνιζε παντού με στεντόρεια φωνή, όπως και ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας κ. Αναστάσιος Γιαννουλάτος, πως «Εκκλησία χωρίς Ιεραποστολή είναι σχήμα οξύμωρον»⁴².

³⁸ Ματθ. 25,38.

³⁹ Αθ. Γκότοβος, *Ρατσισμός: κοινωνικές ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα 1996, σ. 45.

⁴⁰ «Στην Ινδία συνειδητοποίησε, και ειδικότερα μέσα στο νοσοκομείο AnandWan, ότι οι λεπροί πάσχουν τόσο από την αρρώστια του σώματος, όσο και από την αρρώστια της ψυχής, το συναίσθημα της απόλυτης μοναξιάς η οποία είναι το αποτέλεσμα του κοινωνικού εξοστρακισμού και η οποία με την σειρά της γεννά την απελπισία». Γερόντισσα Γαβριηλία, *Η ασκητική της αγάπης*, ό.π., σ. 59.

⁴¹ Α' Ιωάν. 3,14.

⁴² Άν. Γιαννουλάτος, *Εγρήγορση, Χρέος των Ορθοδόξων*, εκδ. Εν Πλω, Αθήνα 2017, σ. 9.